

5. Даценко І.І., Денисюк О.Б., Долошицький С.Л. та ін. Загальна гігієна: посібник до практичних занять. – Львів: Світ, 2001. – С. 6 -40.

6. Нікберг І.І., Сегета І.В., Цимбалюк Л.І. Гігієна з основами екології. – К.: Здоров'я, 2001. – С. 46 – 129.

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

*Шуміло О.М., к.ю.н., доц.,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
Харків, Україна
amshumilo@gmail.com*

ХНУВС в основному готує тільки фахових юристів, за такими спеціальностями як: «Правоохоронна діяльність» та «Право». При підготовці таких спеціалістів враховуються їхні майбутні компетенції при викладанні дисциплін еколого-правової спрямованості.

Перед нашим суспільством постають нові екологічні виклики. Тим більше, що ст. 16 Конституції України передбачає обов'язок держави у забезпеченні екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу.

Правоохоронці обов'язково вивчають дисципліну «Екологічне право» [1], [2], яка донедавна була єдиною навчальною дисципліною, яка мала екологічне спрямування.

Наступним кроком стало запровадження навчальної дисципліни: «Екологія» та «Правове регулювання захисту економіки та довкілля». Декілька років у рамках клінічної програми студентів викладався спеціальний курс «Екологічна адвокатура».

Диференціація суспільних правовідносин та екологічних, зокрема, дозволила виокремити такі самостійні навчальні дисципліни як «Земельне право» [3] та для слухачів магістратури «Сучасні проблеми земельного права». Вони дозволяють зрозуміти механізм правового захисту земельної ділянки, проблеми забезпечення стабільності та якісної модернізації земельних відносин, розмежування та поєднання спільних і спеціальних екологічних вимог із цивільно-правовими. Ці навчальні дисципліни розглядають проблеми поєднання земельної ділянки та нерухомості, захист земельних ділянок від радіоактивного і хімічного забруднення, збереження сільськогосподарських земель.

Навчальним планом також передбачалось вивчення виокремленого спеціального курсу «Водне право України» [4]. Він спрямований на правовий

захист та охорону вод, використання режиму зон захисту вод, права власності на окремі земельні ділянки водного фонду. Важливим у викладанні також є аналіз розвитку інших інститутів водного права, нове у праві використання вод, особливості управління водними об'єктами.

З метою екологізації вищої освіти та формування екологічного світогляду у майбутніх спеціалістів у закладах вищої освіти, зокрема в Харківському національному університеті внутрішніх справ, на початкових курсах було введено навчальний курс «Екологічна етика» [5].

Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» у ст. 6 передбачає, що виховання гуманного ставлення до тварин є важливою складовою етичного, культурного та екологічного виховання громадян; передбачає формування високого рівня еколого-етичної свідомості та культури громадян, що забезпечується шляхом викладання курсів з екологічної етики та гуманного ставлення до тварин у системі загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти.

Остання вимога щодо викладання навчального курсу відображена у листі Міністерства освіти і науки України від 23.06.2010 р. за № 1/9-450 [6], на виконання ст. 6 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» і Постанови Окружного адміністративного суду м. Києва від 16.07.2009 р. за № 3/238 щодо впровадження у вишу та середню освіту України дисципліни «Екологічна етика» [7]. Міністерство освіти і науки України рекомендує включити до переліку вибіркових дисциплін навчальних планів закладів вищої освіти дисципліну «Екологічна етика» в обсязі одного кредиту ЕCTS (36 год.).

На всіх спеціальностях факультету кафедрою викладається така навчальна дисципліна як «Безпека життєдіяльності» [8]. Адже сьогодні екологія є не просто наукою, а способом мислення та життєвих навичок. Цей курс базується, у тому числі і на знаннях щодо охорони праці та екології. Навколишнє природне середовище, яке оточує людину протягом всього життя, є взаємопов'язаною складною системою, і саме ця обставина дає можливість розвитку та еволюції біосфери, життя і праці людини. Техногенна небезпека впливає одночасно і на людину і на навколишнє середовище. При викладанні курсу «Безпека життєдіяльності» обов'язковими є практичні навички щодо екологічної безпеки [9], [10], [11], [12].

В умовах розгортання ринкових відносин та дерегуляції ринку стає більш важливим економічний механізм для захисту навколишнього середовища, його правове регулювання та стимулюючий характер. Актуальними є цілі і процедури витрачання платежів за забруднення довкілля, засоби сприяння підприємницькій діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища, впровадження екологічного аудиту та заміна екологічної експертизи на оцінку впливу на довкілля, зменшення контролюючого тиску на виробника. В цих умовах започатковано викладання нового навчального курсу «Правове регулювання захисту економіки та довкілля» [23].

Таким чином можна констатувати, що у ХНУВС в той чи інший час викладались чи викладаються такі навчальні дисципліни екологічного спрямування: «Екологія»; «Правове регулювання захисту економіки та довкілля»; «Екологічна етика»; «Екологічна адвокатура»; «Екологічне право»; «Водне право»; «Безпека життєдіяльності», «Земельне право» та «Сучасні проблеми земельного права». Беручи до уваги сучасні тенденції модернізації екологічного, водного, земельного законодавства та законодавства, що регулює екологічну безпеку, із впевненістю можна зазначити, що викладанням зазначених вище навчальних дисциплін можна сформувати екологічно свідомого правоохоронця, який гідно буде стояти на сторожі екологічного правопорядку.

Перелік посилань:

1. Загальна частина : навч. посіб. / І. В. Бригадир, В. А. Зуєв, О. М. Шуміло ; за заг. ред. О. М. Шуміла. – Харків : Харків. Нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 292 с.
2. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. / [О. М. Шуміло, І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2014. – 386 с.
3. Шуміло О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло. – Київ : «Хай-Тек Прес», 2012. – 288 с.
4. Процевський В. О. Водне право України : навч. посіб. / В. О. Процевський, О. М. Шуміло. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 176 с.
5. Екологічна етика : навч. посіб. ; за заг. ред. О. М. Шуміла / Борейко В. С., Шуміло О. М., Шеховцов В. В., Шуміло О. О. – Харків : Право, 2015. – 304 с.
6. Щодо включення до переліку вибіркових дисциплін навчальних планів вищих навчальних закладів дисципліни «Екологічна етика» [Електронний ресурс] : Лист Міністерства освіти і науки України від 23.06.2010 р. за № 1/9-450 // Ліга : Закон. – 1 файл. – MUS13338.LHT. – Назва з екрана.
7. Про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії [Електронний ресурс] : Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 16.07.2009 р. за № 3/238 // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Офіційний сайт. – URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/4391984>
8. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 308 с.
9. Шуміло О. Правові аспекти зменшення ризиків у виробництві та поводженні з азбестом / Олексій Шуміло // Охорона праці. Сер. На допомогу спеціалісту з охорони праці : науково-виробничий щомісячний журнал. – 2012. – № 6. – С. 51 – 59.
10. Вирішення проблеми електронних відходів: європейські підходи до української проблеми / О. М. Шуміло, Г. П. Виговська, О. М. Цигульова та ін. ;

Громад. лобювання впровадж. в Україні європ. підходів до вирішення пробл. електрон. відходів. - Київ : ФОП «Клименко», 2013. – 88 с.

11. Нормативно-правове забезпечення виготовлення/виробництва та споживання засобів особистої гігієни і косметичної продукції / О. М. Шуміло // Безпека косметичних товарів в Україні. Медико-правові аспекти та сучасна кон'юнктура на внутрішньому ринку / О. М. Ковальова, О. М. Цигульова, О. М. Шуміло, О. О. Деева. – Київ : ФОП «Клименко», 2016. – 446 с.

12. Національний огляд поточної ситуації в галузі управління біоцидами в Україні / А. М. Сердюк, Н. С. Полька, А. В. Коблянська та ін. – Київ : МВЦ «Медінформ», 2017. - 278 с.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПРАКТИЧНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИРОДНИХ ОБ'ЄКТІВ

*Юрченко В.О., д.т.н., проф, Мельнікова О.Г., к.т.н., доц.,
Харківський національний університет будівництва
та архітектури,
Харків, Україна
yurchenko.valentina@gmail.com*

Для підвищення рівня професійної підготовки майбутніх спеціалістів екологічної галузі необхідно розширяти та поглиблювати знання не лише в теоретичних основах, а особливо важливе значення має оволодіння сучасними практичними методами аналізу. Визначення самоочищуючої здатності водойм – важлива науково-практична задача, яка дозволяє оцінити екологічний стан водойми, її стійкість до негативних зовнішніх впливів й здатність до самовідновлення та прогнозувати розвиток екологічної ситуації в цій екосистемі. Виконання такого визначення сприяє підвищенню рівня екологічної освіченості фахівців та здобувачів вищої освіти екологічних спеціальностей, закріпленню теоретичних знань практичними навичками та реальними науковими дослідженнями, розвитку розуміння та уявлень в області практичної екології.

Для проведення оцінки самоочищуючої здатності природних водойм пропонується використовувати кількісні показники нітрифікації – мікробіологічного окиснення $N-NH_4$ та $N-NO_2$, до $N-NO_3$ в водоймах, яким зумовлено процес самоочищення водних екосистем від сполук азоту, а саме від амонійного азоту, що надходить з стічними водами. Сучасні мікробіологічні дослідження нітрифікації використовують складні та дорогі прилади, обладнання, реагенти та устаткування. Для пропонуємого методу проведено добір дешевих, доступних, достатньо оперативних методів, які не потребують